

Když zasednou biskupové spolu

Francouzská teoložka a řeholnice NATHALIE BECQUARTOVÁ jako první žena v historii dostala hlasovací právo na biskupské Synodě o synodalitě. Nyní se osobně angažuje v uvádění synodality do života církve – a proto také nedávno navštívila Prahu. Církev jsou vztahy a setkání, říká.

Jakmile se vysloví „synoda“ nebo „synodalita“, mnozí lidé mají najednou skelný pohled, nevědí, co si pod tím představit. Samotný název v češtině nic moc neznamená. Přitom jde o fungování církve. Jak byste to slovo přeložila vy?

Synody existují od počátku církve, jsou to shromáždění, která se scházejí, aby rozlišovala různé otázky. Biskupská synoda, kde pracuji, byla vytvořena na konci Druhého vatikánského koncilu jako poradní orgán ve službě papeže, který reprezentuje rozmanitost biskupů z celého světa.

Dříve se ale konaly synody v užším kruhu než ta nedávná.

S nynější Synodou o synodalitě se objevuje nový pohled. Poprvé v dějinách církve byla synoda svolána pro všechny – tedy i pro laiky, pro všechny pokřtěné. Vychází z představy, že biskup je hlasem svého lidu, kterému slouží a bez kterého nemůže existovat.

Synodalitu charakterizují tři klíčová slova: společenství, účast a poslání. Je to proces společného putování, který umožňuje, aby se na něm účastnili všichni. Každý pokřtěný má svou roli. Všichni jsou zváni, aby nesli poslání církve. Jsme za ně spoluzodpovědní.

Co je vůbec cílem tohoto putování?

Cílem je církev, která je více misijní, participativní, s větším společenstvím a jednotou. Samotný překlad slova „synoda“ znamená „jít společně“. Synodalita je tedy způsob, jak být církví a žít její poslání v duchu Druhého vatikánského koncilu – jako Boží lid na cestě, který je povolán jít společně se všemi, nejen s katolíky. Je to vize církve, kde všichni – bez ohledu na věk, pohlaví, odpovědnost či povolání – mají stejnou důstojnost. Všichni jsme povoláni být misijními misionáři spoluzodpovědnými za poslání církve.

Odkud se vzala myšlenka svolat synodu právě nyní? Vždyť Druhý vatikánský koncil proběhl už před více než šedesáti lety.

To ano, ale jeho vize se ještě plně neuskutečnila. Říká se, že přijetí závěrů každého koncilu trvá zhruba 100 až 120 let. Například Tridentýnský koncil (1545–1563) řešil formaci kněží a zavedl model seminářů, jaký známe dodnes. Trvalo ovšem dlouho, než se tento model prosadil všude.

Synodalita je způsob, jak dnes chápeme Druhý vatikánský koncil. Australský teolog Ormond Rush říká, že synodalita je koncil vyjádřený jedním slovem. Ale mezi texty koncilu a skutečným životem církve je pořád velký prostor.

Změnit myšlení je zkrátka běh na dlouhou trať.

Ano, jde o změnu kultury a mentality. Například – jak jsem se dozvěděla – kvůli komunistickému režimu se k nám hůře předávaly myšlenky Druhého vatikánského koncilu. Přijetí koncilu zkrátka ještě není dokončeno. Synoda má pomoci, aby jeho texty nezůstaly jen někde na polici, ale aby se žily. Zároveň jde o návrat k původní vizi církve jako společenství – Božího lidu, všech pokřtěných.

To, co nás pokřtěné spojuje, je silnější než to, co nás rozděluje, protože máme různá povolání a role. Jde o to, jak v praxi zajistit, aby každý měl hlas a mohl přispět.

Jak jste byla jako první žena s hlasovacím právem na biskupské synodě přijata samotnými biskupy?

Měla jsem určitou výhodu ještě před jmenováním do Vatikánu. Deset let jsem totiž pracovala ve Francouzské biskupské konferenci jako ředitelka pro pastorační mládež a po-

Nathalie Becquartová pomáhala připravovat biskupskou synodu mladých už v roce 2018. Rok nato ji papež František jmenoval poradkyní Generálního sekretariátu chystané biskupské Synody o synodalitě a později přímo podsekretářkou, což je vysoká vedoucí pozice. Snímek Wikimedia Commons

Co je pro vás synoda?

Společenství, Nejsvětější Trojice, rozkvetlá zahrada, církev ze Skutků apoštolů, rovnost, hluboké setkání s člověkem nebo velká skupina lidí, co jdou spolu.

Tak zněly odpovědi ze začátku debaty: „Může se církev změnit?“ v Dominikánské 8, kdy se sestra Becquartová zeptala publika, co pro ně synoda znamená. Debatu lze zhlédnout online přes Youtube apod.

volání, také jako první žena. Takže jsem byla zvyklá spolupracovat s francouzskými biskupy a z této pozice jsem se účastnila setkání Rady evropských biskupských konferencí (CCEE).

První synoda, již jsem se účastnila, byla Biskupská synoda o mládeži (2018). Pracovala jsem tehdy měsíc s biskupy z celého světa a měli jsme dobré vztahy. A když jsem přišla do Vatikánu, už jsem měla tuto zkušenost, což mi pomohlo. A byla jsem přijata dobře.

Pocítila jste jako první žena s hlasovacím právem na synodě i nelibost?

Funkce podtajemnice synody (vysoká pozice ve vedení – pozn. red.), kam jsem byla jmenována v únoru 2021, je automaticky spojená s hlasováním. To je to, co trochu vyvolalo pozornost – že jsem byla první žena s tímto právem. Ale před zahájením synody papež František rozhodl, že třetinu účastníků budou tvořit ne-biskupové včetně 54 žen. Pak jste u každého kulatého stolu mohli vidět vedle biskupů dvě osoby – laiky, někdy kněze či řeholnice. Pro některé biskupy to bylo přirozené, protože už ve svých diecézích s laiky a ženami spolupracují (třeba ve Francii v biskupských radách).

A pro některé ne.

Jednat u jednoho stolu s laiky bylo pro biskupy z některých zemí nové, což bylo cítit. Ale zkušenost ukázala, že když to zažijí, spatří v tom bohatství a změně to jejich pohled. Všichni biskupové viděli, že jim to rozšiřuje obzory a pomáhá lépe rozhodovat a vykonávat jejich službu. Nemají co ztratit.

Někdy může být na začátku nedůvěra na obou stranách, ale synoda umožňuje setkání, rozhovor, naslouchání, jdete spolu na kafe... Vznikají lidské vztahy, bratrství. Celkově to byla velmi pozitivní a proměňující zkušenost pro všechny. Dodnes mám díky tomu bratrské vztahy s mnoha biskupy a kardinály. Je to ovoce vztahů, které se postupně budují. A to je vlastně synodalita: objevujeme, že neexistují „biskupové a kněží na jedné straně a laici na druhé“. Jsme společně bratři a sestry v Kristu.

Samozřejmě zůstává biskup biskupem a farář farářem. Klíčová otázka však je, jak naše vztahy žijeme. Tento způsob ztělesňoval papež František a nyní papež Lev XIV. Když se s nimi setkáte, jsou velmi prostí, velmi, velmi bratrští. Papež je papežem, ale nemá problém setkat se s kýmkoli.

Takže Lev XIV. i podle vás navazuje na Františka.

Ano, navíc se účastnil celé synody.

Jenže když synodalita nakonec musí ustoupit vertikálnímu rozhodnutí (shora), co se tedy vlastně mění?

Synodalita nic nemění na samotném uspořádání církve. Je dobré si uvědomit, že má dvě základní dimenze: hierarchickou a synodální. Jde o to, obě propojit. Synodalita je výzvou nerozhodovat sám – a zároveň platí, že poslední slovo má vždy biskup nebo farář.

Synodální způsob rozhodování je tedy společné rozlišování a hledání toho, co od nás žádá Duch Svátý. A pokud takto postupujeme – což byla zkušenost synody –, docházíme ke konsenzu. Nicméně v každé organizaci musí být někdo, kdo nese odpovědnost – u dominikánů je to převor, v novinách máte šéfredaktora. Každá organizace potřebuje vedení. Ale záleží, jestli člověk rozhoduje sám jen se svými „brýlemi“, nebo naslouchá, konzultuje a hledá společně s druhými.

Co když někoho není možné donutit, aby takto rozhodoval a radil se s druhými? Neboli jak zabránit tomu, aby se synodalita stala jen planou debatou bez dopadu na rozhodování?

V životě církve je nutné propojit to, čemu říkáme „jeden, někteří, všichni“ (jeden vede, někteří pomáhají a všichni se účastní formou naslouchání nebo svědectví – pozn. red.). A tak má biskup ve své diecézi rady – ekonomickou, kněžskou a pastorační. A kněz obvykle má ve své farnosti také rady. Současně bude schopen ve své farnosti něco dobře rozhodnout jen tehdy, zná-li své farníky a má-li způsob, jak farní komunitě naslouchat. Farář samozřejmě může nakonec rozhodovat sám, ale činí-li rozhodnutí, která farnost nepovažuje za dobrá, lidé je nepřijmou.

Například?

Dám jednoduchý příklad – kněz může rozhodnout, že bude modlitba v sobotu v patnáct hodin, ale jestli v tu dobu probíhá řada jiných aktivit, nikdo nepřijde a jeho rozhodnutí nebude přijato.

Zkrátka rozhoduje stále farář nebo biskup, ale čím více se věnuje společnému rozlišování, tím více mu to pomůže dělat dobrá rozhodnutí, která tím více budou při-

jímána. A jemu to umožní lépe vykonávat jeho úřad.

A ano, jistě se pořád můžete rozhodovat takto sami (*luskne prsty*), ale už vás mnoho lidí následovat nebude. Vyzkoušejte si to třeba v novinách – rozhodovat bez druhých naprosto vertikálním způsobem (*smích*).

To vám řeknu rovnou, že by to nešlo. V redakci probíráme většinu věcí společně na poradách, radíme se průběžně, rozšiřujeme témata. A až pak se případně čeká, jak rozhodne vedení.

Sám papež František na konci synody, když byl přijat závěrečný dokument, ho okamžitě schválil. Pak nám všem poděkoval a řekl: „I já jako papež vás potřebuji poslouchat. Nemožu vykonávat svou službu sám, aniž bych vám naslouchal.“ A když to říká papež, je to výzva pro každého.

V závěrečném dokumentu synody se to nazývá „církvní rozlišování pro misii“. Nejde o to, dělat, co chce farář, nýbrž o to, co umožní církvi hlásat evangelium na konkrétním místě.

Ptala jsem se proto, že víme, že někteří kněží mají se synodou problém, cítí se znejistění ve své roli. Říkají: Co jsem dříve dělal já, teď může dělat každý. Tak kde je mé místo?

To je třeba vzít vážně. Synodální styl života církve však pastýře vede, aby vnímali, že nejsou odděleni od komunity, nejsou ani nad ní, ale uprostřed, mezi lidmi, a přitom mají velmi důležitou roli a odpovědnost – službu jednotě chápanou jako harmonie.

Včera na debatě v Dominikánské 8 jste to přirovnala k orchestru a dirigentovi.

Ano. Všude, kde se něco vyvíjí a mění, vznikají otázky a obavy – a jsou oprávněné. Otázkou je, jak tyto lidi doprovázíme a jak jsou formováni, aby objevili, že to má smysl.

Už jsem v této souvislosti vyslechla mnoho kněží: na začátku mohou být znejistění, ale když skutečně začnou žít synodalitu a učí se vést farnost ne sami, ale s pomocí svých rad a laiků, ve skutečnosti mají šanci hodně získat, protože dnes je nemožné dělat všechno sám. Když nesou odpovědnost s druhými a přijímají rozhodnutí prostřednictvím naslouchání, konzultace a společného rozlišování, zachovávají si pořád své místo a přijímají kvalitnější rozhodnutí, která jsou lépe přijímána. Ve skutečnosti pak mají mnohem větší autoritu.

Zdá se mi, že to ovšem chce zralou osobnost, která si nepotřebuje něco dokazovat.

Ano, chce si to formaci a určitou důvěru – v sebe a v Boha – a také duchovní postoj, že i já potřebuji druhé. Je pochopitelné, že to člověka zprvu rozhodí. Proto je důležité vytvářet místa, kde mohou být kněží vyslyšeni, kde se mohou

s laiky, nemají co ztratit

sdílet a pokračovat ve formaci, protože žijeme ve světě, který se rychle mění.

Pamatuji si na zajímavý moment, kdy jsme diskutovali o roli biskupa v synodální církvi. Jeden biskup z jedné východoevropské země řekl: Však se podívejme na rodiny dnes a před třiceti lety, na role otce nebo rodičů – jak velmi se změnily.

Když já vezmu generaci mých prarodičů, tam se třeba otcové vůbec nestarali o vaření. Vůbec se jich netýkalo. V generaci mého otce se to začalo měnit. No, a moji bratři už i přebalují a koupou své děti. A nejsou o nic méně otci, ani když jejich ženy pracují.

Jsou naopak dětem blíž.

Církev sice je ve své podstatě stejná od počátku, ale jak se celá společnost mění, musí se i ona přizpůsobovat. Stejně jako když u vás nastoupil komunistický režim, církev nemohla pokračovat jako předtím. Nové okolnosti otevřely nové způsoby. A další změna nastala, když přišla náboženská svoboda.

Svět se mění velmi rychle. Je vysoký podíl mladých lidí, kteří studují na univerzitách, zatímco dříve byli kněží v komunitě často jediní s vyšším vzděláním. Dnes najdete laiky, kteří mají vyšší teologické vzdělání než někteří kněží.

Přidám ještě jednu kritickou otázku: Někteří kvůli synodě mluví o riziku neorganizovaného chaosu. Jak se v tom všem naslouchání udrží řád nebo systém?

To je skutečně to nejtěžší. Papež František to často opakoval: Hledáme-li skutečné cesty Ducha Svatého, je synodalita tvořivá cesta – není tedy předem daná. Když začneme naslouchat všem, objeví se rozmanitost – a to může vzbuzovat obavy, protože většina z nás chce znát cestu předem a mít věci pod kontrolou. Jestli však opravdu důvěřujeme Duchu Svatému a k tomu otevíráme procesy, není to proto, abychom vytvářeli zmatek. Je to cesta synodality, kdy v rozlišování důvěřujeme Duchu Svatému – a ten ve výsledku vždy přináší harmonii a konsenzus.

Sice to může doprovázet období chaosu, ale nejde o nic vážného. Nejsou to naše struktury a organizace, co tvoří církev. Církev nám byla dána, je Kristovým tělem a je vedena Duchem Svatým. Pokud mu opravdu začneme naslouchat, není čeho se bát. Obavy jsou normální, ale církev (s celou zkušeností od Druhého vatikánského koncilu) rozpoznala, že synodalita je Božím voláním pro dnešní církev.

Vyžaduje to ovšem hlubokou důvěru v Boha i schopnost odevzdat se a nechat věci plynout.

A to je zřejmě nejtěžší...

Ano, ale s touto důvěrou, což mohu potvrdit, je výsledek vždy lepší, než kdybychom chtěli věci budovat jen podle svých představ vlastními silami.

Pokud opravdu věříme, že Duch Svatý nepracuje jen prostřednictvím biskupů, i když ti mají zvláštní odpovědnost, ale působí také v tom, čemu říkáme „sensus fidei“ věřících, pak věříme, že působí v každém z nás. Máme k tomu známé případy z dějin církve. Například dogma o Neposkvrněném početí přišlo vlastně od věřících. Jsou i jiné příklady, kdy se biskupové mýlili a věřící drželi správnou cestu.

Církev nelze srovnávat s žádnou jinou organizací. Naším vzorem je Trojice. Žít církev v dnešním světě znamená konkrétně ji vtělit do kontextu doby.

„Na samotné organizaci církve se nic nemění. V každé organizaci musí někdo nést odpovědnost – v klášteře je to převor, v novinách šéfredaktor. Ale záleží, jak se ten člověk rozhoduje, jestli hledá řešení spolu s druhými,“ říká sestra Bequartová. Na snímku v dominikánském klášteře si prohlíží vydání KT 13. Snímek autorka

Proto říkáme, že církev je lidsko-božské tajemství. Ve své božské dimenzi je stejná od počátku, je Kristovým tělem, ale ve své lidské a historické dimenzi se církev vyjadřuje prostřednictvím lidské organizační struktury. Nelze ji však zúžit na politickou či společenskou organizaci.

Pokud opravdu věříme, že je to Kristova církev, oživovaná Duchem Svatým, způsob rozhodování v církvi nemůže být demokracie ani monarchie nebo autoritářství. Církev musí přijímat rozhodnutí na základě rozlišování v Duchu Svatém. Stojí za to připomenout (*listuje závěry synody*), že nakonec je cílem „dosáhnout konsenzu“. V historii církve se konsenzus považoval za projev Ducha a za projev pravdy (par. 28).

Co se bude považovat za úspěch synodálního procesu?

V církvi o tom obvykle takto neuvažujeme, spíše se ptáme, jaké to přineslo plody. Jedním z největších plodů je právě synodální metoda, tedy to, čemu říkáme „rozhovor v Duchu“. Je to způsob, jak si navzájem naslouchat a společně rozlišovat. Není to demokratická debata v parlamentu ani debata, jestli nezrušit nějakou rubriku v novinách.

Mimochodem, udělali jsme podobnou zkušenost při poradách přílohy Perspektivy, která se koná čtyřikrát do roka za účasti přibližně patnácti lidí. Začali jsme pracovat právě tímto způsobem. První kolo naslouchání, teprve druhé kolo reagování

na řečené... A výsledek? Máme daleko víc námětů na články. Zároveň byli všichni slyšeni – a bylo to obohacující.

No vidíte! Podobnou zkušenost udělali biskupové. Dobře si pamatuji jednu chvíli: Seděla jsem u stolu v anglicky mluvící skupině. Byli tam tři kardinálové, včetně velmi zkušených z římské kurie, a několik biskupů. A pak jsme tam byly dvě ženy: já a mladá žena z Blízkého východu, laička. Její příspěvky však byly mimořádně bohaté a měla určitý druh autority, který ostatní rozpoznali natolik, že ji skupina zvolila zpravodajkou.

Mnoho biskupů si podobně uvědomilo, že ať už jsme laici nebo biskupové, všichni sdílíme stejnou lásku k církvi a ke Kristu a stejnou misijní touhu sloužit světu i druhým.

Každý se na věci díváme jinak, přinášíme různé perspektivy. To nám nakonec pomůže lépe rozlišovat. Mnoho biskupů, kteří se účastnili synody, si uvědomilo, že svou službu pak mohou lépe vykonávat – zvlášť v tak složitém světě, jako je dnes. Jak má církev žít své poslání v době digitální kultury a umělé inteligence? Na to nikdo nemá odpověď sám. A nenajdeme ji přímo ani v evangeliích. Když se ale o tom radíme s druhými, budeme nakonec mnohem moudřejší. V tom tkví podstata. Potíž je, že pokud to člověk sám nezažije, naplno si to neuvědomí.

Přesně, i my v tom budeme teď pokračovat.

Synodální metoda se šíří a stále více proniká do práce různých církevních rad – ve farnostech i v diecé-

zích, ale i jinam. Minulý týden jsme v Římě měli návštěvu biskupů ad limina z některých afrických zemí, které zažily občanskou válku. Sami konkrétně vidí, jak jim dynamika synodálního naslouchání přináší smíření a uzdravení. A mohla bych uvést další příklady.

Na mnoha místech lidé říkají: „Poprvé máme pocit, že nás církev opravdu poslouchá.“ To je důležité zejména pro ty, kdo se cítili přehlíženi nebo na okraji. Další plody synody spočívají ve vzniku různých rad, ve vzdělávání a formaci. To vše může přinést ovoce pro poslání církve. Ale jsou i jiné konkrétní výsledky – zprávy zvláštních pracovních skupin, jež postupně vycházejí.

Týkají se třeba formace kněží, postavení žen v církvi apod. Jak podle vás papež s těmi zprávami naloží?

Mnohdy obsahují doporučení papeži a dikasteriím v Římě, ale velká část návrhů se týká místních církví. Ne vše závisí na Římě. Třeba v mé skupině jsme se zabývali posláním církve v digitální kultuře. Formace zde je úkolem hlavně pro místní církve. Podobně se ve zprávě o ženách ukazuje, že kanonické právo už dnes nabízí mnoho možností, jak svěřit ženám odpovědné role v církvi – a to na papeži nezávisí. Ženy mohou být členkami farních rad, zastávat odpovědné funkce v diecézích nebo působit jako katechetky. A tam, kde budou potřeba rozhodnutí na úrovni Vatikánu, bude nyní papež spolupracovat s dikasterií – a uvidíme, jaká opatření z toho vzejdou.

KATEŘINA KOUBOVÁ

U stolu s vedením synody při zasedání, kterého se účastnil i papež František.

Snímek Profimedia

NATHALIE BECQUARTOVÁ se narodila ve Fontainebleau (*1969) nedaleko Paříže. Vystudovala prestižní byznysovou školu HEC v Paříži, ale namísto manažerské profese odjela na roční dobrovolnický pobyt do Libanonu, kde žijí lidé 18 náboženských vyznání. Právě tam se rozhodla stát se řeholnicí. Ve Francii vstoupila do kongregace s jezuitskou spiritualitou La Xavière (pojmenované po misionáři Františku Xaverském). Následovalo deset let formace – vystudovala teologii a filozofii na Centre Sèvres a sociologii na EHESS v Paříži. V USA se pak specializovala na ekleziologii. Pracovala jako ředitelka Sítě ignaciánské mládeže ve Francii či národní koordinátorka pro skauting v multikulturních čtvrtích. Více než deset let působila jako ředitelka Národní služby pro evangelizaci mladých a pro povolání při Francouzské biskupské konferenci, jako první žena v této funkci. Díky tomu byla zapojena do přípravy biskupské synody o mladých v roce 2018, která inspirovala svolání světové Synody o synodalitě. V roce 2021 ji papež František jmenoval podsekretářkou Generálního sekretariátu této synody – jako první ženu v historii.